

С Т А Н О В И Щ Е

за дисертационен труд на тема: „Индивидуализация и диференциация на педагогическото взаимодействие в детската градина”
за придобиване на научната степен „доктор на науките”
по професионално направление 1.2 Педагогика (Предучилищна педагогика), СУ „Св. „Климент Охридски”

Автор на становището: проф. д-н Клавдия Сапунджиева, СУ

Със заповед на ректора на СУ съм избрана за член на научно жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Индивидуализация и диференциация на педагогическото взаимодействие в детската градина”, с автор доц. д-р Розалина Пламенова Енгелс-Критидис. По процедурата няма нарушения, а представените документи и материали са съобразени с Правилника за развитие на академичния състав на СУ. Кандидатът отговаря на националните изисквания за участие.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Розалина Енгелс- Критидис е родена през 1976 година. Завършила е бакалавърски степени по предучилищна педагогика и по българска филология, както и магистратура по предучилищна педагогика със специализация „Педагогика на масовата и художествената комуникация”.

Доктор е по педагогика от 2005 г. Розалина Енгелс е преподавател във ФНОИ от 2000 г., като хоноруван асистент. От 2006 г. е щатен преподавател, а от 2014 г. е доцент по предучилищна педагогика. Тя е активен и авторитетен участник във факултетния академичен живот, ръководител на дипломанти, член на различни комисии, член на Факултетния съвет, координатор по Еразъм +, участник в редица проекти, конференции и международни научни форуми. Има множество специализации по различни програми у нас и в чужбина. В обобщение може да се каже, че Розалина Енгелс е преподавател с широка подготовка и култура, изследовател, който следи и се съобразява с научните новости и динамиката на съвременните изисквания към социалните науки и предучилищната педагогика.

2. Представяне и анализ на дисертационния труд

Трудът е посветен на тема, която е била винаги актуална за педагогиката и педагогическата практика. От съвременна гледна точка изследването е особено значимо в контекста на характеристиките и спецификата на детето и детството в XXI век.

В структурно отношение трудът се състои от увод, пет глави, заключение, изводи, препоръки, библиография, приложения – общо 311 страници. Изследователската концепция е много добре оформена и обоснована. Методите са подходящи и дават възможност за цялостен теоретико-емпиричен обхват и анализ на проблема. Проучената и използвана литература е по темата на труда и обхваща източници на кирилица, латиница и онлайн публикации.

Теоретичната част в първа и втора глава представя аспектите на индивидуализацията и диференциацията в образованието, както и образователните перспективи на ученето чрез преживяване и лично

значим детски опит. Изясняват се основните понятия на изследването, разкриват се същността и ролята на индивидуализацията и диференциацията в образователния процес. Разкрива се един малко изследван и особено важен психолого-педагогически дискурс на педагогическото взаимодействие, свързан с активността и емоционалното благополучие на децата. Това е *реален принос*, който показва не само познаването на новите теоретични тенденции по проблема, но и изследователски усет към действително важните изследователски фокуси на съвременното детство и предучилищната педагогика.

Трета и четвърта глава са посветени на емпиричното изследване и на анализа на резултатите от него. Изведени са и са обосновани критерии и показатели, ориентирани към детето и учителя/директора, които позволяват да се установи емоционалното благополучие и напредъкът при взаимодействието на детето с околните и индивидуализираното му включване в различни активности, а също и нагласите и възможностите за прилагане на индивидуализация и диференциация в регламентирани и нерегламентирани педагогическите ситуации. Описани са етапите и методите и участниците в изследването, като концептуализираните задачи са експериментално дешифрирани в съответните дейности, методически стъпки и търсени резултати. Най-общо, резултатите доказват, че активното и целесъобразно прилагане на индивидуализираното и диференцирано обучение на децата, базирано на учене чрез преживяване и личностно значим детски опит, води до по-висок образователен напредък и овладяване на образователното съдържание от детето. Конкретните измерения и статистически доказателства за това обобщение обогатяват полето на предучилищната педагогическа наука, психологията на индивидуалните различия и управлението на предучилищната практика. Това е *принос*, който се основава на статистически обосновани взаимовръзки, които доказват влиянието на индивидуализацията и

диференциацията върху благополучието и активността на децата, а също и положителните нагласи на учителите/директорите към този процес.

В пета глава е изведен и концептуализиран образователен модел за индивидуализация и диференциация на взаимодействието в детската градина. Това е *реален принос*, тъй като дава конкретни указания, стъпки и методи за работа с децата и на практика е вариативно-динамичен и системно-структуриран инструментариум за индивидуализация и диференциация на груповото взаимодействие. Моделът разкрива възможностите за стимулиране на детската активност, за съответстващото подбиране на образователното съдържание (интегративно-спираловиден подход), за индивидуално и диференцирано обучение при отчитане на уникалността на детската личност и същевременно стимулиране на екипността. Разработени са и са апробирани авторски образователни технологии за индивидуализиране и диференциране на груповото педагогическо взаимодействие в детската градина, с което се обогатява арсеналът от методи за работа на детския учител. Включено е и е проектирано в реалната педагогическа практика значението на индивидуалната мотивация на детския практически опит, в т. ч. и използването на електронни технологии.

Заклученията, изводите и препоръките обобщават постигнатото и очертават възможна перспектива за педагогическа работа в детската градина по посока на ефективното прилагане на индивидуализацията и диференциацията. Това също е *реален принос*, тъй като извежда необходимите стъпки и съдържателни характеристики за работа по нормативната уредба, разработката на иновационни програмни системи за детската градина и подготовката на предучилищните педагози, както и обучително-популяризиращи и квалификационни практики в това отношение.

3. Автореферат, публикации и приноси

Авторефератът е представя труда коректно и пълноценно. По труда са направени 12 публикации, от които 6 са самостоятелни. Те са публикувани в представителни и официални издания и са разнообразни по жанр – студия, статии, доклади. Приносите са коректно изведени и съответстват на постигнатото.

3. Критични бележки, въпроси и препоръки

Би било добре, ако след всяка глава и някои параграфи има по-богати обобщения на съответния текст.

Въпрос:

1. Как ще обясните по-подробно факта, че резултатите от теста за готовност на децата за училище и напредъкът им в степента на благополучие не са статистически значими и по-конкретно противоречието, че липсва връзка между резултатите от теста и напредъка в степента на включване на децата в организирани групови активности. Тълкуванието на с. 152, свързано с евентуална „по-голяма потребност ... самите те да инициират различни активности” е вярно, но не достатъчно и дори противоречи на основната идея.

2. Въпреки че отчитам ограниченото и ограничаващото доминиращо използване на термините обучение и образование и съответното полагане на педагогическите цели в нормативната документация по предучилищна педагогика, се изкушавам да попитам: „Имат ли място възпитателните резултати и приложим ли е Моделът в това отношение”?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Като отчитам много доброто познаване на предучилищната теория и на предучилищната практика в България, както и огромната по обем извършена работа по теоретичната концептуализация и провеждането на емпиричното изследване, както и постигнатите реални приноси, смятам, че трудът притежава необходимите характеристики и качества на дисертационно изследване за придобиване на научната степен „доктор на науките”.

Въз основа на посочените достойнства и научни приноси, давам своята *положителна оценка* и предлагам на научното жури *да даде научна степен „доктор на науките”* на доц. д-р Розалина Пламенова Енгелс-Критидис по професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

03. 01. 2020 г.

проф. дпн Клавдия Сапунджиева